

МАРИАН ФРЕДРИКСОН

Дъщерите
на Ханна

РОМАН

Превели от шведски
ТЕОДОРА ДЖЕБАРОВА
АНТОАНЕТА КОВАЧКА

ОБСИДИАН
СОФИЯ

Майката на Ханна беше родила децата си на две котила. Първите четири умряха от охтика по време на големия глад в края на шейсетте години на деветнай-сети век. Самата Мая-Лиса пресъхна и дръзна да се надява, че ще ѝ бъдат спестени нови дечурлига.

Но през 1870 г. пролетта дойде с дъжд, както се полагаше, изгорялата земя се напи до насита и на масата отново се появи хляб. Не можеше да се говори за изобилие, но през есента имаха гулии и картофи в подземния килер. И крави, които се бяха напасли достатъчно, та да почнат пак да дават мляко.

А Мая-Лиса беше бременна.

Тя проклинаше съдбата си, ала Аугуст – нейният мъж – каза, че трябва да са ѝ благодарни. Тежките години не ги бяха прокудили от имота, те не се скитаха по друмищата на Далсланд с циганска каруца, както много други дребни стопани.

Ханна се роди като най-голямото дете от новото котило. После дойдоха още едно момиче и три момчета. Заради това, което се беше случило, майка ѝ си бе взела поука да не се привързва към новите деца. И да се бои от мръсотията и лошия въздух. Второто беше научила в черквата.

По време на бедствените години имаха един млад

пастор с благи очи, който се стараеше, доколкото му беше възможно, да живее по примера на Христа. Делеше хляба си със старците и където отидеше, носеше мляко за децата, въпреки че и в неговата къща храната не достигаше. Денем опяваше деца и старци и пишеше черковните книжа за онези, които бягаха на запад в Норвегия и Америка. Нощем се молеше за злочестия народ.

След като молитвите не оказаха никакво видимо въздействие, той ги замени с книгите, които изпращаше брат му, лекар в Карлстад. Затова проповедите му почнаха да се занимават със значението на чистотата. Охтиката се въдела в мръсотията, а рахитът – в мрака, разгласяваше той. Всички деца трябвало да излизат навън, на дневна светлина. Те умирали не от студуване, а от тъмнина и нечистоплътност, гърмеше гласът му. И трябвало да пият мляко.

Неговата енория би се присмяла на тези твърдения, ако времената бяха нормални. Но сега майките го слушаха с тревога и Мая-Лиса беше от онези, които взеха присърце думите за чистотата.

В нейния дом имаше много разправии, докато научи мъжа си да не храчи по чергите. Но тя беше неумолима, защото разбра, че пасторът е прав. Новите деца бяха необичайно силни и здрави.

Ала пасторът с благите очи изчезна и бе заменен с един заклет пияница. Със смяната на пастора се случи същото като с повечето други работи в местността – след тежките години стана по-зле. Страхът се бе настанил трайно, имаше малко радост, но много завист. И разстоянието между къщите се удължи, когато гората превзе отново нивите и ливадите около изоставените стопанства.

А зиме се точеха просешки шайки, които будеха спомени.

* * *

Когато Ханна беше на десет години, новият пастор дойде в тяхното стопанство Бротен за домашно препитване по библиейско слово и катехизъм и каза, че трябвало да бъдат благодарни, задето живеят на такова красиво място. Ханна погледна изненадано към езерото и високите планини. Тя не разбираше за какво говори пасторът. Още по-малко можа да го разбере, когато той ги уверяваше, че Бог се грижел за своите чада. Бог помага само на онзи, който има здрави мускули и се е научил да къта всяка троха.

На дванайсетгодишна възраст изпратиха момичето като слугинче в стопанството до устието на реката. Дотогава беше ходила на училище, колкото да може при нужда да смята и да пише. Стига ѝ толкоз, рече баща ѝ.

В Люкан, както се казваше стопанството, господарка беше Ловиса – скъперница, известна със своята суровост и високомерие. В този бедняшки край смятаха стопанството за богато, но на юг, в равнината, то би представлявало жалък селски имот. Ловиса не бе имала късмет с децата си – две дъщери бе задушила насън още като пеленачета, един син израсна хилав, осакатя и умря от рахит. Остана ѝ само едно дете – красиво момче, свикнало да получава каквото поиска. На вид то също не приличаше на другите хора – бе мургаво и чернооко.

Злите езици разправяха за някакъв цигански катун, който минал из този край през лятото, преди да се роди момчето. Но разумните хора помнеха, че дядото на Ловиса е бил испанец – корабокрушенец, комуто спасили живота на остров Уруст.

Двете стопанства бяха сродени – Юел Ериксон, собственикът на Люкан, беше брат на майката на Ханна. Дядото на Ханна продължаваше да живее в главното стопанство Фрам, но беше разделил двете по-малки

между децата си. Синът Юел получи право на собственост върху Люкан. А Мая-Лиса и мъжът ѝ станаха наследствени арендатори на Бротен, което беше по-малко и по-бедно стопанство.

Сякаш в живота все пак имаше справедливост, та Мая-Лиса взе свестен и работлив мъж, Аугуст Нилсон, роден и израснал в Норвегия. Докато Юел попадна на трудната Ловиса от Бухюслен.

Ловиса беше набожна. Като мнозина хора от този род тя изпитваше удоволствие да назидава ближните си за покорство към Бога и можеше всекидневно да си позволява с чиста съвест да бъде жестока.

Ханна беше свикнала на дълги работни дни и много хокане. Затова не се оплакваше и никога не узна, че съседите я окайват, задето Ловиса я кара да бърхти като добиче. Поне можеше да се храни до насита и веднъж в месеца да си отива у дома с една крина брашно за майка си. Това я правеше щастлива.

Когато мракът започна да се сгъстява през октомври, ѝ дойде мензисът. Много я болеше, кървеше силно и се изплаши. Но не посмя да се обърне към Ловиса. Взе една от най-протритите си ленени ризи, надра я на ивици и като вървеше, притискаше бедрата си, за да задържи кървавата дрипа на място. Ловиса я гледеше подозрително и току крещеше:

– Ходиш като кривонога юница! Хайде, размърдай си краката, момиче!

Едва в събота, когато се върна при майка си, можа да си поплаче. Само малко, защото майка ѝ каза както обикновено, че от сълзите полза няма. После ѝ даде плетени превръзки с ширит, който да си връзва около кръста. В кутията за шевни принадлежности на майка си тя намери и две безопасни игли. Истинско съкровище. След това Мая-Лиса ѝ каза:

– Сега трябва да знаеш, че става опасно. Никога не пускай мъж до себе си на по-малко от два лакътя.

После дойде онази вечер в Люкан, когато Ханна

заспа в сеновала. Тя имаше мидерче в кухнята, но там нямаше покой, там вечер все се караха. Най-често за сина, когото майката глезеше, а бащата искаше да направи свестен човек. Ханна беше толкова уморена, че сигурно би заспала въпреки грозните думи, които прелитаха над сламеника на слугинското мидерче. Но тази вечер стопаните се биеха в спалнята и през кухненската врата проникваше шумът от тежки удари и диви крясъци. Ханна си помисли, че вуйчо ѝ ще претрепе Ловиса. Но после чу Черния Рикард да вика. Беше страховит ожесточен вик – като вой от ада.

Събудили са го, Боже, помози!

Тогава Ханна избяга от къщата. Изпитваше смъртен страх от младежа, който бе започнал да я щипе, щом майка му погледнеше встрани.

Тя заспа в сеновала като уморено животно и не се събуди, докато Рикард не ѝ издърпа грубо полата. Опита се да вика, но той я хвана здраво за гърлото и Ханна разбра, че ще умре. Като осъзна това, се укроти. Той се нахвърли отгоре ѝ, тежък като бик, а когато проникна в нея и я разкъса, тя можа въпреки непоносимата болка да помоли Бог да я приеме при себе си.

После умря и беше изненадана, когато се събуди след около час, окървавена и раздрана. Успя да се раздвижи – първо китките, после ръцете и последно краката. Накрая можа да вземе решение или най-малкото да си помисли: вкъщи, при мама!

Ханна вървеше бавно през гората, като оставяше кървава следа подире си. Последния километър пропълзя на четири крака, но когато извика пред вратата на къщата, гласът ѝ беше достатъчно силен, за да събуди майка ѝ.

За пръв и единствен път Ханна видя майка си да плаче. Сложи я на масата в кухнята, дълго я ми и сменя превръзките, но не успя да спре кръвта.

– Божке мили! – повтаряше Мая-Лиса отново и отново, докато накрая се опомни и изпрати най-голямото

момче да повика Анна – жената, която ѝ беше бабувала при многобройните раждания. Освен това много я биваше да спира кръвотечения. – Бързай, бързай! – извика тя подир сина си.

Мая-Лиса тъкмо понечи да свали разкъсаните дрехи на дъщеря си, когато се сепна. С яростен гняв си припомни, че Анна не само бабува, но и разнася хорските тайни от къща на къща.

Ханна спеше или беше в безсъзнание – Мая-Лиса не можа да определи кое от двете. Кухнята приличаше на кланица и тя все по-гласовито молеше Бог за милост, докато децата около нея си затулваха очите и ушите с длани.

Най-сетне Анна пристигна, яка и спокойна. Беше донесла ситно настърган корен от чер оман, забърка го с мас и отвара от овчарска торбичка и намаза с този мехлем слабините на момичето.

Докато тя правеше това, Ханна се събуди и заплака тихо. Анна се наведе над нея и попита:

– Кой?

– Черния Рикард – прошепна Ханна.

– Тъй си и мислех – промърмори мрачно Анна. После ѝ даде да пие отвара от имел и бяла коприва. – Туй ще спре кръвотеча и ще ѝ даде сън, дълбок като смъртта – каза тя на майка ѝ. – Ама един Бог знае дали някогаш ще може да роди. А да се омъжи хич не се надявай.

Мая-Лиса не изглеждаше разстроена и не подозираше, че и двете предсказания на Анна ще се окажат погрешни. Сега изпрати децата да си легнат в стаичката, сложи да свари кафе, разтреби кухнята и откри, че пушката не виси на стената, а пък Аугуст е изчезнал.

Тогава пак изпищя, децата дотърчаха, но Анна, която беше проследила погледа ѝ, изсумтя:

– Мъже! Укроти се, жено, нищо не можем да сторим.

– Ще го пратят в затвора! – писна Мая-Лиса.

– Не ми се вярва да успее.

В този случай излезе права. Когато Аугуст стигна в

Люкан, синът беше изчезнал. С Юел седнаха на чаша аквавит да се успокоят и решиха да заставят момчето да се ожени за Ханна, щом тя достигне възраст за брак, и че дотогава ще бъде зачитана в този дом като дъщеря.

Но от споразумението не излезе нищо. Ханна заяви, че по-скоро ще се хвърли в реката, отколкото да се омъжи за Рикард. Мая-Лиса преглътна своето безсилие, а Ловиса успя по неznайни пътища да прати вест на сина си да стои далече от стопанството, за Бога. Старата Анна отвори дума за полиция и каза, че когато била малка, разправяли за един мъж, когото осъдили на смърт, заедно озлочестил едно слугинче.

Но нито Аугуст, нито Мая-Лиса искаха да причинят такива неприятности на роднините си от Люкан.

Из околността езиците се изприщваха от одумки, хората взеха да избягват Ловиса и стопанството ѝ. Докато един ден не стана ясно, че Ханна е бременна, и мнозина стигнаха до заключението, че май момичето не се е противило много. А дето думаша, че било тежко повредено, излезе лъжа. Пуси ѝ големи уста на баба Анна, както всякога!

Когато мензисът на Ханна не дойде втори пореден месец, Мая-Лиса си казваше поне сто пъти на ден, че то е, защото са ѝ повредени срамотиите. Но една сутрин Ханна взе да повръща.

Мая-Лиса я заведе при Анна. Бабата опипа и натисна тук-там корема ѝ, ококори очи и каза, че не разбира ла пътищата Божии. После отиде на горската полянка, където растеше див магданоз, приготви отвара от билката, но трябваше да установи, че тя очевидно не действа на детето в корема на Ханна.

– Късно е – рече.

На пети юли, едва тринайсетгодишна, Ханна роди своето копеле – чудесно момченце с черни очи. То не искаше да се откъсне от нея, та раждането се оказа дълго и тежко.

Когато бебето най-сетне се появи на бял свят, Ханна изпита странна нежност към него. Въпреки че приличаше на баща си.

Чувството беше толкова удивително, че я накара да се подчини на решенията, които трябваше да се вземат. Нали знаеше, че стопанството на родителите ѝ не може да изхрани още две гърла. Тя трябваше да се върне в Люкан. Тамошният стопанин се кълнеше във всичко свято, че ще я имат като дъщеря, и доколкото зависеше от него, удържа на думата си. Той се привърза към момченцето, което растеше бързо и се усмихва-

ше на целия свят. Може и да изглежда странно, но то беше щастливо и здраво дете.

Ханна се трепеше от работа както преди, но Ловиса не се държеше по-доброжелателно, въпреки че все говореше за милосърдие, след като беше получила просветление от проповедника на мисионерския съюз, който идваше веднъж месечно и събираше своето паство в плевника на съседното стопанство.

И тримата очакваха Рикард, но никой не споменаваха и дума за беглеца. После из селището се понесе слух, че са го видели в околността.

Тогава Ханна реши да отиде при заклинателя рунописец в гората отвъд Дяволската бездна по горното течение на реката. Отдавна беше мислила за това, но я плашеха злите шушукания за стареца и неговата жена, вещицата.

Помоли Юел Ериксон да се грижи за детето. Беше неделя и тя му каза, че отива да се черкува. Той кимна одобрително – добре било поне един от стопанството да потърси Бога в Неговия дом, рече и хвърли злобен поглед към жена си. Ловиса изкрещя подире ѝ да не си забрави курвенската забрадка, щом ще ходи в Божия храм.

До черквата край реката бяха повече от десет километра, а след това идваше стръмният скат покрай водопада. Горе тя намери брода през спокойната вода и после оставаше само половин час ходене през гората до дървената колиба в края на пътеката. Намери я, беше ходила там като дете с майка си и се беше заклела никога да не обади никому за това. Сърцето ѝ биеше силно от страх, но двамата старци я посрещнаха без изненада. Сигурно ще иска амулет с руни, предположиха те. Момичето не посмя да проговори, но кимна и погледна с ужас към дъното на колибата, където според мълвата семейството рунописци пазели отрязания член на един убиец, обесен преди много години на лобната могила.

Веднага видя, че не е мъжки член. Не, явно беше на жребец и не можеше да я изплаши. И по-рано беше виждала такива по скришни ъгли из колиби, чиито стопанки не можеха да забременеят.

Старицата положи ръцете си върху Ханна – първо на челото, после на сърцето. Междувременно говореше с мъжа си на някакъв див и непознат език. Той кимаше и дялкаше, една руна следваше друга върху малкия амулет. Когато свърши, изглеждаше доволен и с усмивка каза, че туй, от което най се бояла, нямало да стане и позорът ѝ щял да се махне от нея.

Тя плати с жалките парички, които беше спестила, поклони се дълбоко и, скрила тайнствения амулет в пазвата си, хукна по дългия път към дома, изяде една плесница, задето прекалено много се е забавила, и преглътна дори натякването, че навярно пак се е разпасала. Щото била курва, и толкоз, каза Ловиса, която беше забелязала особен блясък в очите ѝ.

Два дни по-късно Рикард се прибра, наперен като петел, с високи ботуши и униформа с лъскави копчета. Правеше се на важен, смееше се на родителската изненада и се перчеше съвсем по войнишки. Говореше на висок глас и крещеше особено силно, когато заяви, че никога нямало да стане селяндур и да се трепе като вол на това пусто-опустяло стопанство. А и Ханна да си го избиела из главата, той за курва нямало да се жени!

Нахакаността му се пропука само веднъж, когато четиригодишният малчуган се появи на кухненската врата и му се изсмя право в лицето. Но след това Рикард се завъртя на токовете си и изчезна.

Плачът на Ловиса се извиси в пронизителни писъци. Но Юел погледна детето и после Ханна. Дватама с мъка прикриваха облекчението си и не казаха на Ловиса една утешителна дума.

Ханна стисна своя рунен амулет под елечето. От този ден насетне всяка сутрин се будеше с чувството, че ще ѝ се случи нещо особено.

По Средлетния празник в селището пристигна един мъж, вермландец. Мелничар, казваха хора, които бяха говорили с него, мелничар с намерения да възстанови старата воденица край Норвежката река. Дъртичък е, викаха младите. Мъж в най-добрите си години, казваха по-възрастните. Но всички бяха единогодушни, че е затворен и мълчи за живота си. Само на баба Анна казал, че там, на север, във Вермланд, му умрели и жената, и детето. И че нямал сили да остане в своята воденица със самотията.

Пиел, за да не си спомня – това също казал.

Сега обикаляше стопанствата, за да узнае какви са потребностите. Навред биваше посрещан от селяни, които го уверяваха, че ще мелят във воденицата на Норвежката река както по-рано и както открай време правели бащите и дедите им. Накрая той схвана, че ако стегне воденицата, ще им вдъхне нова надежда.

Въпреки това се колебаеше. Тукашните хора бяха по-сурови и по-несловоохотливи от ония, с които беше свикнал. В къщите нямаше радост и кафето, което му поднасяха, приличаше на мръсна снежна топилка и миришеше на загоряла ръж.

Той идваше от по-заможна местност с по-дружелюбни и по-приказливи хора. Един от призраците, прогонили го от родния край, беше завистта, която дебнеше, отмерваше, сравняваше. Тук, сред свидлива-

та природа и по-голямата беднотия, тази страшна болест, подхранена от гладните години, бе сполетяла хората още по-тежко и тровеше всяка среща.

И самата воденица го притесняваше. Много работа щеше да падне, докато я потегнеше. Параметът край коритото на водопада беше потрошен, мостът – прогнил, а стълбите в сградата бяха съвсем разнебитени. Но барабанът от дъбово дърво беше устоял, както и воденичното колело, и затворът на бента горе при езерото. А двете двойки воденични камъни бяха нови, направени от лугноски камък и си личеше, че ще мелят добре. Височината на водопада беше, както прецени той, повече от трийсет лакътя, което обещаваеше сигурен ход.

Имаше хамбар и обор. И жилищната сграда беше в добро състояние, с гостна към езерото, малка спалня и голяма кухня.

Най-вече му хареса разположението.

Беше виждал много красиви местности из горите на Финмаркен и край бреговете на река Кларелв. Но никога досега място с тъй дива красота. Гледаше отвесните скали, които се извисяваха към небето, гнездата на соколите скитници по стените им и полета на кралските орли над бездните. Заслушваше се в тътена на водопада и в тихия ромон на тъмните Норвежки езера, оглеждаше замислено меките извивки на хълмовете, където пасяха овце. Не си затваряше очите пред това, че нивите са неплодородни, а гората – занемарена и до голяма степен непроходима. Сякаш е стояла тъй от прастари времена, мислеше той.

И все пак – красиво.

Той беше чувствителен човек и долавяше как планините, езерото, водопадът и високите кленове около воденицата говорят с потайни гласове.

Най-близкият съсед беше ковачът, който му се виждаше свестен човек. А достъпът до ковачница беше нужен заради железарията на воденицата.

Най-тежката дума имаха все пак парите. Беше продал собствената си воденица във Вермланд, а тази щеше да наеме. Ерик Ериксон от стопанството Фрам беше стиснат като всички селяни, но неохотно се бе съгласил да помогне за необходимите поправки.

Единственият човек от селището, с когото той се сближи, беше старата Анна, акушерката. Освен това тя вареше хубаво кафе, та го виждаха все по-често в нейната кухня. А и тя му каза онова, което той отдавна си беше мислил, но не искаше да признае.

– Булка ти трябва на тебе, жена работлива и търпелива. Не можеш се справи без стопанка горе в гората.

След като тя го каза, настъпи дълго мълчание. Изведнъж той усети колко е уморен. И стар, прекалено стар да започне отначало.

– Като че нямам вече ищах – рече най-сетне.

– Млад мъж си! – възрази Анна.

– Чукнах четиресетака.

– Тъкмо си в най-добрите години.

– Не ми върви с жените – каза той.

Когато дойде пак на другата вечер, Анна беше премислила. Като стара хитруша, тя сякаш между другото заговори за Ханна, горкото момиче, дето го сполетяла такава беда. Голям позор, рече, та нали момичето все пак е внучка на Ериксон от стопанството Фрам. Мелничарят се развълнува от историята за жестокото изнасилване – тя го прочете по лицето му и се увери, че е така, когато той попита:

– Ще сипеш ли един аквавит?

Тя му наля от силната напитка и той като че ли преплиташе крака, когато тръгна да се прибира в мрака. Не каза какво мисли, но Анна, позасрамена, имаше чувството, че е отгатнал замисля ѝ.

Когато Юн Бруман се върна в изоставената къща, за пръв път забеляза каква свинщина цари в стаите и кух-

нята. Това откритие породя трезви мисли – да, трябваше му стопанка. Щом си легна, нуждата от плътска наслада нарасна, кръвта затуптя в жилите му, членът му се втвърди. Божичко, колко отдавна, колко отдавна не беше имал жена!

Помисли си за Ингрид и желанието го напусна, членът му клюмна. Не им беше хубаво заедно ни в леглото, ни в кухнята. Как изглеждаше тя? Не успя да си я представи, помнеше само вечното ѝ натякване за пари, които все не ѝ стигаха. И за пиенето, което той си позволяваше в събота.

Ако образът на жена му беше мъгляв, споменът за Юханна бе ясен, сякаш я виждаше пред себе си. Беше имал дъщеря, която охтиката отнесе, когато навърши осем години.

Как му липсваше това детенце!

На другата сутрин мелничарят се събуди с практически мисли. Момичето щеше да му е задължено до гроб. И сигурно щеше да го слуша. Това, дете имаше дете, бе хубаво, той обичаше децата, ама свои нямаше да има никога вече. Пък и не беше зле, че Ханна е роднина на собственика на воденицата.

Когато утрото напредна, мелничарят тръгна към Люкан.